

C. R. Bibl. Univ. Leop.

z. 4 69053

I.

PERIOD.

PR

Львівський державний університет
імені Івана Франка
Наукова бібліотека

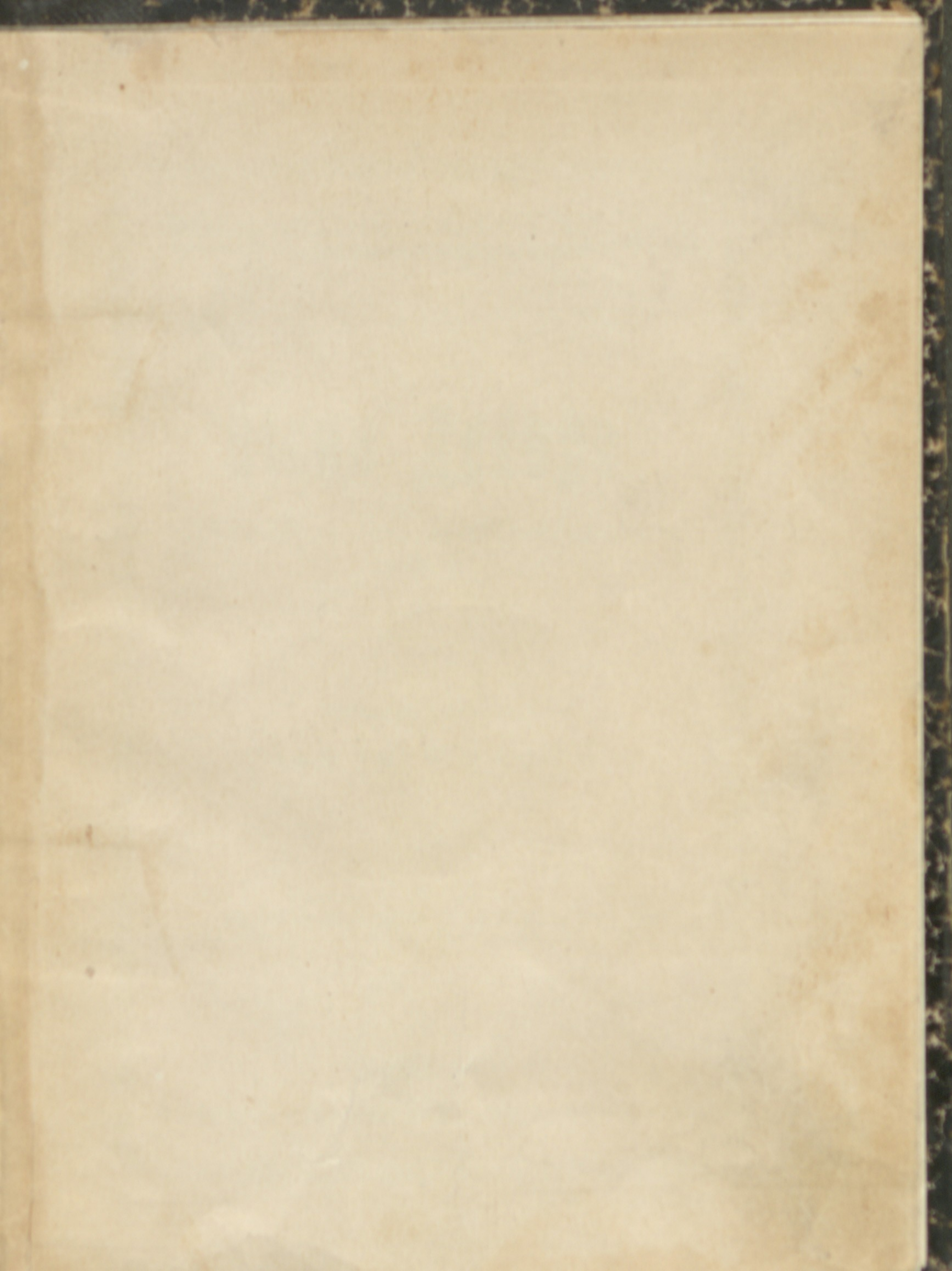

010005320

EX
BIBLIOTHECA
CAESAREO-REGIAE
UNIVERSITATIS
LEOPOLIENSIS

69053

N.

МІЖНАРОДНЯ БІБЛІОТЕКА Ч. 4.

Пісня Дебори.

Найдавнійша пам'ятка старогєбрейської
поезії.

Переклад і поясненє

Івана Франка

(Відбитка в „Недїлі“ ч. 38. і 39. в 1912. р.)

ЛЬВІВ 1912.

З друк. І. Айхельбергєра Львів, ринок ч. 10.

Цїна 20. сот.

Іван Франко.

Пісня Дебори.

Найдавнійша пам'ятка старогейрей-
ської поезії.

(Відбитка з „Неділі“ ч. 38. і 39. в 1912. р.)

ЛЬВІВ 1912.

З друк. І. Айхельбергера Львів, ринок ч. 10.

Ш 5(0)33-303

ДР 62 Д.

Историческое описание
Львовской губернии

Старогебрейське письменство дійшло до нас у ряді книг, відомих під грецькою назвою: Біблія. т. зн. книги, які для відріжнення від пізнійших християнських писаних грецькою мовою називають книгами старого завіта. Ті книги були писані та переписувані в різних часах, а в остатніх століттях перед християнською ерою були уложені в цілість названу каноном старозавітних книг і в порядку, який відповідав більше менше хронології описуваних у них подій, або життя їх авторів, але не завсіди відповідав хронології дійсного їх повстання. На початку того канона поміщено т. зв. Пятикнижжє Мойсееве, зложене з книг Битія, Исхода, Чисел, Левітика та Второзаконія. Теперішня біблійна критика стоїть на становищі, що Мойсей не був автором ані одної з тих книг, що вони зложені були далеко пізнійше протягом кількох століть і зредаговані правдоподібно вже по повороті Жидів

із вавилонської неволі, з многих і дуже ріжнородних частий історичного, юридичного та поетичного змісту, писаних ріжними часами і з ріжними тенденціями. До Мойсеєвого Пятикнижя в каноні, долучено зараз книгу Ісуса Навина (Йозуе), в якій оповідаєть ся головню про завойоване Палестини Ізраїльтянами та поділ того краю між їх племена. Ся книга своїм укладом і змістом тісно вяжеть ся з Пятикнижем, так що новійші дослідники звичайно обробляють її разом із т. зв. Мойсеєвими книгами і дають тій групі книг назву Шестикнижя. Основною прикметою сеї групи старогєбрейських книг треба вважати контамінацію її тексту з двох первісних жерел, що ріжнять ся між собою вживаною у них назвою Бога: в старшій жерелі він називаєть ся Ягве, а в пізнійшій Ельогім, множне число від назви Бога Елі. Між змістом тих обох жерел можна завважити дуже несподівану ріжницю. Бо коли старше жерело, т. зв. Яг-

віст, виявляє монотеїстичну тенденцію, а при тім дух свобіднійший від формалістики та церемоніяльності, подібний до того духа, яким надихані книги пророків, то друге жерело, т. зв. Ельогіст, що назву Бога вживає в множнім числі, має тенденцію не політеїстичну, але формалістичну та церемоніяльну, якою визначало ся жидівське духовенство, зорганізоване в окрему касту т. зв. Левітів, якої самотнім центром на весь край був храм у Єрусалимі.

Найстаршою що до часу її походження книгою старого завіта треба вважати т. зв. книгу Судіїв, у якій оповідаєть ся без прагматичного звязку, розрізненими епізодами, історію звиш чотирьох століть побуту Ізраїльтян у Палестині від часу їх приходу до сего краю аж до часу його повного завойованя і утвореня державної організації під властю короля та з центром у Єрусалимі. Ся книга, з історичного, а навіть і літературного погляду

одна з найцікавіших книг старозавітного канона, складається з багатьох і різнородних частин, між якими можна розрізнити останки прастарих пісень, що довгі століття могли держати ся в народній пам'яті, устні перекази, списані прозою значно пізніше від оповіданих у них подій, і нарешті працю далеко пізнішого редактора, більше мораліста, ніж історика, який, зібравши заховані до його часу різнородні пам'ятки старої народньої традиції, зложив їх у одну цілість на самовільно скомпонованій хронологічній канві і підігнав події, оповідані в розрізнених епізодах із тої бездержавної доби ізраїльського народу під релігійно-моралізаційну схему: скільки разів Ізраїль відпадав від правдивого Бога, стільки разів той Бог насилав на нього ворожі напади та погроми або інші нещастя; а скільки разів він каявся і навертався до свого Бога, стільки разів Бог посилав йому

оборонців, визволителів, та давав матеріальні успіхи в його життю.

До найстарших пам'яток власне поетичної творчості, захованих у тій книзі, треба зачислити т. зв. пісню Дебори, властиво пісню історичного характеру, але ліричну по своєму складу, про побіду, віднесену ватажками деяких ізраїльських племен, Деборою та Бараком, над племенем Канаанітів, тубильців Палестини перед приходом сюди Ізраїля. Са пісня заховала ся у виїмково добрім стані і майже повнім тексті, а до того в тій самій книзі поміщено також старе прозове оповіданє про події рапсодично згадані в пісні, що дає можливість докладно прослідити хід подій і оцінити вартість пісні як історичного жерела і як пам'ятки поетичної творчості Ізраїльтян дуже давнього часу, бо майже 400 літ перед панованєм Давида.

II.

Аби зрозуміти текст пісні, треба подати на сам перед текст прозо-

вого оповідання, що займає розділ IV. книги Судіїв. Ось воно в дословнім перекладі, доконанім із французького наукового перекладу Едварда Райса¹⁾: (Гл. ноту на стор. 32.)

„IV. У той час сини Ізраїля знов робили те, що не подобало ся Вічному, а Егуд умер. Тоді Вічний віддав їх у руки Ябіна, короля канаанського, що панував у Хасорі, і якого воєводою був Сісера, що пробував у Харошеті Поганськїм. І сини Ізраїля великими криками благали Вічного, бо в короля Ябіна було 900 зелізних возів, і він угнітав усею силою синів Ізраїля протягом 20 літ.

У тім часі була пророчиця Дебора, жінка з Лямпідота, що судила Ізраїля. Вона жила в пальмовім лісі Деборі між Рамою та Бетелем у горах Ефраїма, а сини Ізраїля ходили до неї, аби їм робила суд і розправу. Вона післала покликати Барака, сина Абіногамового, із Кедша в краю Нефталї, і сказати йому: „Ось наказ Вічного, Бога Ізраїля:

„Вирушай до гори Табора і візьми з собою 10.000 людей із племен Нефталі та Зебулюна. Я-ж приведу напроти тебе над потік Кішон Сісеру, воєводу Ябінєвого, з його возами та військом, і віддам їх тобі“.

А Барак відповів їй: „Коли ти підеш зі мною, я рушу в похід; коли-ж ти не підеш, то й я не рушуся“. Тоді відповіла вона: „Добре, піду з тобою, але знай, що не тобі дістанеться слава побіди, на яку ти підеш, але жінці дасть у руки Вічний Сісеру“.

І Дебора рушила в дорогу слідом за Бараком до Кедша. Тоді Барак скликав Зебулюнітів та Нефталітів до Кедша, і зібравши їх 10.000 рушив разом із Деборою.

У ту пору Кенїт Хебер відділився від свого племені Кенїтів, потомків Гобаба, стрийного брата Мойсеєвого, і розіпняв свій намет коло Ельона, в місци Саганім недалеко Кедша. Ото-ж донесено Сісері, що Барак, син Абіногама, рушив у по-

хід до гори Табора. Тоді Сісера зібрав усі свої вози, 900 залізних возів, і все військо, яке мав при собі в Хорошеті Поганським над потоком Кішоном.

І Дебора мовила до Барака: „Ходім, сьогодні Вічний дасть тобі в руки Сісеру. Бач, сам Вічний іде перед тобою“.

Тоді Барак зійшов із гори Табора зі своїми 10.000 людьми. І Вічний кинув пострах на Сісеру і на всі його вози і на все його військо при наближеню Барака, який узяв їх усіх на мечі. Сісера зіскочивши зі свого воза втік пішки, а Барак гонив за возами та за військом аж до Хорошета Поганського, і вирубав усе військо Сісерово.

Тим часом Сісера, що втік був пішки, прийшов перед намет Ягелі, жінки Кеніта Хебера, а рідня того Хебера жила в мирі з Ябіном, королем Хасора. От-тим то Ягеля вийшла на зустріч Сісері і мовила: „Сховай ся, пане мій, сховай ся до мене і не бій ся нічого!“ І вона

ввела його з собою до намета і сховала під покровом. Потім він сказав до неї: „Дай мені троха води пити, бо в мене спрага“. Вона-ж отворила боклагу з молоком і дала йому напiti ся, а потім заткала її. Потім він сказав іще: „Сядь при вході намета, і коли хто прийде й запитас тебе: „Чи нема тут кого?“ — ти відповіси: „Нема нікого“.

Тоді Ягеля, жінка Хебера, взяла кілок від намета, взяла молоток у руку, і наблизивши ся тихенько до нього, коли він спав від утоми, вбила йому кілок у висок, так що він пройшов крізь голову і застряг у землю, і Сісера вмер.

Тим часом Барак гонячи за Сісерою надійшов. Ягеля вийшла проти нього і сказала йому: „Ходи, я покажу тобі чоловіка, якого шукаєш“. І коли він увішов до неї, побачив Сісеру мертвого, простертого на землі, з кілком у виску.

В тих днях Бог унизив Ябіна, короля Канаана, перед синами Ізра-

іля, а сила синів Ізраїля міцніла чим раз більше супроти Ябіна, короля Канаана, поки вони не погубили його“.

Отсе оповідане своїм першим рядком навіязує до смерти Егуда, про якого оповідається в розд. III., що він убив моавського царя Ебільона, а потім при помочи Ефраїмітів побив 10.000 Моабітів, після чого Ізраїль мав 80 лїт спокою. Остатній рядок розд. III. називає одначе наступником Егуда якогось Шамгара, що плуговим лемішем убив 600 Филистинів. Се очевидно варіант оповідання про Самсона, що вбив 3.000 Филистинів осячною челюстю; в такім разї Шамгар мусить уступити з ряду ізраїльських судіїв, тим більше, що оповідане про Дебору та Барака безпосередно навіязує до смерти Егуда. Про Дебору сказано, що вона судила синів Ізраїля з ріжних племен, але не сказано, коли почалося те її судейське урядоване; воно могло почати ся ще

за життя Егуда, від того часу, коли вона почула в собі пророцький дар.

Основа сего оповідання може бути зовсім історичною, бо не містить у собі нічого неправдоподібного, включаючи навіть епізод убиття Сісери Ягелею. На близькість оповідання до історичних подій дуже давньої доби вказує те, що в поході проти Канаанітів беруть участь тільки два невеличкі ізраїльські племена, Нефталі та Зебулон, а не бере участі найбільше племя Ефраїм, до якого належала Дебора. Як далеко в тих часах посував ся партікулярізм між ізраїльськими племенами, видно з того, що Хебер зі своєю родиною міг відлучити ся від свого племені Кенітів і жити в згоді з королем Канаанітів, із яким воювали інші єврейські племена.

Поглянемо тепер, як представлено ті події в пісні, яка сягає значно старшого часу і була уложена без сумніву під живим вражінем самих подій.

Редактор книги Судіїв, містячи стару історичну пісню зараз після прозової реляції про битву Барака з Сісерою, вкладає сю пісню в уста її героїв, пишучи: „Того дня Дебора й Барак, син Абіногама, заспівали ось що“. Зі змісту пісні, як побачимо зараз, зовсім не випливає, аби вона була уложена чи то Деборою, чи Бараком, бо про них обое в пісні говорить ся в третій особі.

Пісня складається з 8-ох довгих уступів, яких не можна назвати строфами, і з яких деякі мають більше ліричний, а інші більш епічний характер, і з короткого поетичного епільога, якого нема підстави вважати додатком пізнійшого редактора. В тексті пісні декуди видно прогалини, які свідчать про те, що вона була записана з устної передачі від чоловіка, який хоч наділений доброю пам'яттю, все таки дещо забув. Ось її текст у перекладі на нашу мову:

I.

Що піднялись в Ізраїлі воєводи,
І що посвячене знайшлося серед народа,
Благословіть Предвічного всі роди!

Царі, почуйте! Слухайте, князата!
5 Я славу Вічного хочу співати,
Псальмом ізраїльського Бога вихваляти.

О Вічний, коли вийшов ти з Шегіра,
Коли ти вирушив із піль едомських,
Земля трясла ся й небо заридало.

10 Заплакали дощем улившим хмари,
Двигнули ся перед Предвічним гори,
Навіть Сінай перед Ізраїла Богом.

II.

В Шамгара днях, Ганатового сина,
В Ягелі днях пусті були дороги,
15 Йшли мандрівці крутими манівцями,

Бо не було в Ізраїля воєвод,
Аж поки ти не піднялась, Деборо,
Не піднялась, Ізраїлева мати!

Нових богів собі приймали люди,
20 Тому й війна на брамах їх чяпіла,
І в тисячів Ізраїля синів
Ніхто не бачив списа, ні щита.

III.

Ізраїля воєводам моє серце!
Охотники з народа, блажїть Бога,
25 Ви, що на сивїї всїдаєте ослиці,

Ви, що на своїх сидите коврах,
Ви, що дорогами мандруете крутими,
Спївайте в один голос з лучниками,

Що стад пильнують коло водопоїв!
30 Спївайте всі побїду Вічного,
Побїду воєвод Ізраїля!

IV.

Ось виступає він до своїх брам,
Народ Предвічного. Вперед, вперед!
Вперед, Деборо, й ви, войовники!

35 Вперед! Спївайте пісню боеву!
Вставай, Бараче, сину Абіногама,
Іди шукать невольників твоїх!

Ось їх малая решта виступає
Проти могутніх, Вічного народ,
40 Ось виступа проти войовників.

З гір Ефраїма Гамалек старий
У бїй своїх потомків посилає;
Злучив ся з ними Бенямина збір малий;

Від Макіра приходять капітани,
45 Від Зебулюна полководці йдуть.
Що палиці в руках своїх держать.

Із Іссакара деякі старшини
Ідуть з Деборою, з коліна Іссакара,
[А з Нефталі коліна] йде Барак,
50 І всі враз подали ся на долину.

V.

А над потоками Рубена йдуть
Великі ради, спори та наради,
До рішення-ж старшини не дійдуть.

Чого-ж ви сидите отак без діла
55 Серед своїх овечих стад? Чи ще вам
Флояр пастуших гра не надоїла?

Та над потоками Рубена йдуть
Раз в раз великі ради та наради,
А допомгти в біді вони не раді.

60 Ті в Гілеаді, Гад і Менаще,
Сидять спокійно по той бік Йордана;
Немає також нікого від Дана.

Сидять на кораблях воїни, а племя Ашер
Сидить над моря берегом спокійно
65 І в пристанях глибоких спочива.

Лиш Зебулюна рід гордує смертю,
І Нефталі, що гордо розложив ся
На високостях ровені своєї.

VI.

Ось королі ідуть на них війною,
70 Їх звоювать царі йдуть Канаана,

Із Таганака, з над води Меріддо,
Та не здобули й срібного гроша.

З висот небесних звізди воювали
З Сісерою, з кругів своїх небесних,
75 У потік Кішон тяг його з собою.

Старезний Кішон і потік Кедумім
Рвав їх і ніс. О встань, душе моя,
О встань і підійми ся гордовито!

О, як же-ж стугонить земля від них,
80 Від кінських тих копит міцних,
Що в чваль, у чваль несуть борців хо-
[робрих!

„Кленіть Мероза!“ — мовить Вічний сам
В своїй особі, — „о, кленіть, кленіть
Усіх осадників оселі тої

85 „За те, що не прийшли вони
На поміч Богови самому,
На поміч Богови проти войовників“.

VII.

Благословенна будь, Ягеле,
Подруго Хебера Кеніта,
90 Поміж єврейськими жінками!

Благословенна будь вона
Поміж жінками нашими,
Що проживають у наметах!

Він попросив води, вона-ж
95 Глянь! молока дала йому,
Сметанки в чаші почесній.

Кілок взяла у ліву руку,
У праву молоток взяла,
І вбила Сісеру войводу.

100 Пробила голову йому,
Пробила череп скрізь на скрізь,
І він упав під ноги їй.

Упав, простяг ся при ногах,
і на тім місці, де упав,
105 Бездушний труп його поляг.

VIII.

І крізь віконце визира,
Через решітку дротяну
Сісери матінка стара.

І визира, й питати почина:
110 „Чому-ж не їде мій синок?
Чому-ж гонці його не стугоняють?“

З прислужниць же її, котрі
Тямучі, відмовляють їй,
Тай примовля вона сама собі:

115 „Там певно ділять луп вони,
На кожного по дівці, чи по дві,
А для Сісери, сина мойого,

„Золототкані одяги,
А надто вбори дорогі,
120 Барвисті для плечий моїх“.

ЕПІЛЬОГ:

Отак нехай попрощаються
Всі вороги Твої, Предвічний!
А вірнії Твої нехай
Сияють мов те сонце, що
125 Встає у ясности своїй!

IV.

Зміст сеї, пісні, яку я поділив на вісім розділів, розпадається ось на які складові частини. Перший розділ починається сильним поетичним акордом на похвалу Бога, який уславив себе й своє плем'я незвичайною перемогою. Сама перемога супроводилася незвичайними явищами у природі, землетрясенням і великою зливою, оба явища — рідкість у Палестині. Чи не буде деякою аналогією до початку сеї пісні початок нашого „Слова о полку Игоревѣ“, в якому затьма сонця віщує Русинам нещастя в поході?

Другий розділ характеризує сумний стан Ізраїля в попередніх літах перед повстанєм Дебори та Барака. Пісня називає ті літа днями Шамгара, сина Ганатового, судії ізраїльського, згаданого дуже коротко в розд. III., рядок 11, в яким сказано тільки, що він „волярською палицею вбив 600 Филистинів і освободив Ізраїля“. Пісня нічого не знає про те, як освободжене, а тільки загально малює тодішній підневільний стан Ізраїля, у якого не було воєвод, дороги та шляхи були небезпечні для прохожих, а сини Ізраїля жили у вічній тривозі, позбавлені всякого оружя.

В третім розділі виникає велике піднесенє духа та похвала воєводам Ізраїля і тим охотникам із люду, що поважили ся виступити проти ворога. Остатній рядок сего розділу дає ключ до зрозуміння високого настрою сего розділу, як наслідку пророцтва Дебори, що Барак побідить і забере до неволі військо Канаанїтів. Його похід ра-

зом із Деборою хлраактеризуєть ся як шуканє невільників, призначених їм від Бога.

В четвертім розділі вчислено учасників і помічників походу. Сей розділ з історичного погляду дуже важний, бо дає далеко більше подробиць, як попереднє прозове оповіданє. Бо коли в прозовім оповіданю в похід виступає тільки 10.000 людей із племен Нефталї та Зебулюна під проводом Барака, а до нього пристає Дебора з племени Ефраїма майже сама, тут бачимо, що з ефраїмських гір прилучили ся до Дебори останки потомків давнїйших автохтонів Гамалекитів, до неї-ж правдоподібно пристали деякі охотники з племени Бенямина та деякі воєводи, очевидно зі своїми ватагами, з племени Іссакара. Пісня згадує виразно про участь племени Зебулюна, за те не згадує про участь племени Нефталї, а натомість згадує про ватажків із околиці Факіра, місцевости заселеної частиною племени Менаше, що сидїла по сей

бік Йордану. Що в тексті пісні пропущено племя Нефталі, яке в прозовім оповіданю названо на першій місці як племя, до якого належав Барак, головний провідник походу, сему винна очевидно прогалина в тексті в рядку 49, яку я в перекладі заповнив своєю конектурою, взятою в гранчасті скобки.

Дуже важною новиною супроти прозового оповідання являється розд. V, у яким із деякими докорами поіменовано ті ізраїльські племена, що не взяли участі в поході. Поперед усього докір паде на племя Рубен, у якому йшли наради над покликком Дебори та Барака, але якого старшини не здобули ся на відвагу виступити до бою. Без докору згадано ті ізраїльські племена, що жили за Йорданом на широкій долині Гілеаді, а з деякою іронією згадано племена Дана та Ашера, що жили над морем та займали ся торгівлею. Їм протиставлено геройство малих племен Нефталі та Зебулюна, проти яких

виступили канаанські королі та воєводи, але не здобули від них ані срібного гроша.

І в тім розділі можна бачити деяку аналогію до того уступу „Слова о полку Игоревѣ“, в яким автор по побіді Половців над Ігорем вичисляє сучасних руських князів і кличе їх до пімсти „за землю руськую, за рани Ігореві“.

Розділ VI. характеризує коротко перебіг битви Ізраїльтян із Канаанітами, в якій ті остатні потерпіли не тільки від ізраїльських воїновників, але також від повені потоків — подробиця, про яку не згадує прозове оповіданє. Тяжко догадати ся, що значать рядки пісні, в яких говорить ся, що також небесні зорі воювали проти Канаанітів. Чи були се недобрі віщованя, що являли ся на небі, чи може які інші атмосферичні явища в роді бурі з громами, се тяжко рішити.

Дві остатні строфки сего розділу містять у собі незвичайне по своїй формі прокляте мешканців місцево-

сти Мероза, яких буцім то сам Бог велить проклинати за те, що вони не станули до помочи його войовникам. Мусіла бути якась незвичайна провина тих мешканців, що могли обіцяти свою поміч Ізраїльтянам і не явилися в саму рішучу хвилю, коли на них кинено таке незвичайне прокляте.

Семий розділ описує смерть канаанського воєводи Сісери від руки Гебрейки Ягелі. Ся подія представлена в пісні троха инакше, як у прозовім оповіданю. Бо коли там Сісера в наметі Ягелі, напивши ся молока, попросив її сидіти перед шатром і сторожити його, а сам заснув, а вона користаючи з його сну підійшла до нього тихенько і вбила йому в голову деревляний кілок від иамета, яким відразу пригвоздила його голову до землі і задала йому смерть, то тут вона вбиває його в хвили, коли він пє молоко, так що він валить ся на землю до її ніг і тут умирає.

Ся Ягеля мусіла бути визначною в своїм часі жінкою, коли автор пісні в другім розділі характеризує часи перед повстанем Дебори як „дні Шамгара та Ягелі“.

Високопоетичний, не вважаючи на свою простоту, осьмий уступ пісні, в яким представлено, як мати Сісери, стоячи біля вікна, дожидає свого сина, дивується, що нема від нього звісток, і потішає себе думками, що він зі своїми вояками забарився, ділячи добичу, з якої де-що, саме найкрасше, дістанеться також їй. Ані слова про її смуток або хоч би лиш прочуте нещастя. В сьому розділі можна бачити деяку аналогію до уступу „Слова о полку Игоревѣ“, в яким наведено плач Ярославни; розуміється, що уступ староруської пісні далеко поетичніший і зворушливіший тому, що малює ніжне почуте жінки, коли натомість тут представлено тільки гордість матери, що жде свого сина з побідою, і ані вона ані її слуги не допускають навіть думки,

аби йому могло трафити ся якась нещастє.

Пісня кінчить ся короткою формулкою проклятя ворогам ізраїльського Бога і бажанєм, аби сини Ізраїля в щастю та здоровлю ясніли як сонце.

V.

Як при всякім поетичнім творі, особливо визначнім з якого будь погляду, так і тут виринають поперед усього питання про його авторство та про час його написаня. Зазначено вже висше, що редактор книги Судіїв попередив текст сеї пісні вступним реченєм, буцім то зараз по побіді над Сісерою „Дебора й Барак заспівали отсю пісню“. З того, що автор прозового оповіданя говорить про пророцький дар Дебори, могло би виходити, що вона мала також дар поетичний і була авторкою сеї пісні. Що талант до складаня пісень у ті часи міг уважати ся свого рода пророцьким да-

ром, про се нема що сумнівати ся, і можна допустити, що Дебора справді складала якісь пісні, або вповідала свої присуди в поетичній формі подібно до того, як се бувало в старих грецьких вирочнях. Але дохований до нашого часу текст отсеї пісні не дає підстави до того, аби приписувати її авторство Деборі. Про Дебору говорить ся в пісні в третій особі в рядку 48, а в другій особі в окликах обернених до неї в рядках 17 і 34. В тексті пісні нічого не сказано про її пророцький дар, ані про те, що вона була судією в Ізраїлі, але її визначне становище серед ізраїльських поколінь зазначено словами „мати Ізраїля“. Про її участь у битві ані в пісні, ані в прозовім оповіданю не згадано нічого.

Що до часу, в яким відбули ся події представлені в прозовім оповіданю і в пісні про Дебору, можна навести тут деякі міркування на основі коментарія Едварда Райса *).

*) Op. cit. ст. 94, 99—104.

В книзі Судіїв оповідано в хронологічним порядку пригоди та діла ось яких героїв: 1) Отніеля, який судив Ізраїля протягом 40 літ; 2) Егуда, який був судією 24 роки; 3) Шамгара, про якого не подано протягу часу; 4) Барака, при яким Ізраїль жив у спокою протягом 40 літ; 5) Гідеона, при яким Ізраїль жив у спокою 40 літ; 6) Толю, який був головою Ізраїля 23 роки; 7) Яіра, що верховодив у Ізраїлі протягом 22 літ; 8) Іфтага, що був головою Ізраїля 6 літ; 9) Ібзана, що верховодив 7 літ; 10) Ельона, що верховодив 10 літ; 11) Габдона, що верховодив 8 літ і 12) Ші-мешона, що був на чолі Ізраїля протягом 20 літ. Кілько літ пройшло від смерти Йозуе до Отніеля, невідомо докладно. В розділі II. р. 10. сказано ось що: „Коли по смерти Йозуе все його покоління перейшло до своїх вітців, настало по нїм нове покоління, яке не знало Бога, ані того, що він зробив для Ізраїля“. Розумієть ся, що з сего

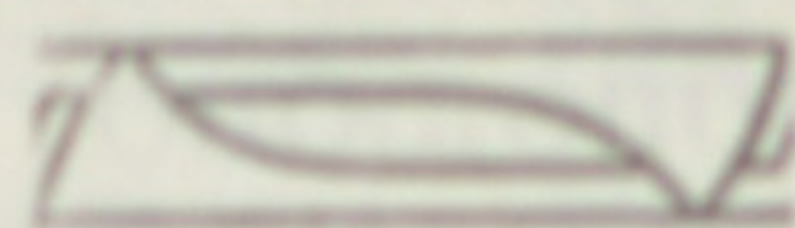
речення не можна вивести ніякої цифри, бо-ж ніяке покоління не вимирає відразу і ніяке нове не настає відразу. Одинокі цифри, яку маємо перед появою Отніеля, се осьмилітнє пановане над Ізраїлем великого тирана Кушана, короля арамського (розд. III, р. 8).

Сума тих цифер 248 не дає нам можности означити часу, протягом якого по смерті Йозуе ізраїльські племена жили в стані політичної анархії, час від часу попадаючи в неволю сусідніх канаанських племен. Протяг часу сеї неволі між поодинокими судіями не можна означити. Із значно пізнійшого часу, в першій книзі Царств (розд. VI, р. 1) маємо дуже важну хронологічну вказівку, що цар Соломон збудував храм у Єрусалимі в четвертім році свого панованя і 480 літ по виході Ізраїля з Єгипту. Відчислюючи від сеї цифри 40 літ побуту Ізраїля в пустині, хоч ся цифра має досить проблематичну вартість, 40 літ на час верховодства первосвя-

щенника Елі, 40 літ на час панова-
ня Давида і 4 роки на панованє
Соломона, ми все таки не одержи-
мо певної цифри для датованя епо-
хи судіїв, не маючи певних даних
про верховодство Самуїла, ані про
панованє Саула. З посторонніх, го-
ловно вавилонських жерел усталено
досить правдоподібно час початку
панованя Соломона на р. 1000 пе-
ред нашою ерою. В такім разі ви-
хід Ізраїля з Єгипту можна би да-
тувати приблизно до р. 1480, смерть
Йозуе (він умер маючи 110 літ, от-
же можна допустити, що був про-
водирем Ізраїля що найменше 40
літ, так само, як Мойсей) випала би
приблизно на р. 1400, а відкинув-
ши 86 літ із низу на панованє Да-
вида та верховодство первосвящен-
ника Елі, ми мали би для епохи
судіїв приблизну дату від р. 1400
до 1100, отже більше-менше три
столітя. А в такім разі сумуючи
три перші цифри висше поданого
ресстру судіїв та попереднього ти-

ранства Кушана, одержали би ми р. 1408 як дату повстання Дебори й Барака.

Писано д. 27. серпня до 2. вересня 1912 року.

¹⁾ Eduard Reuss, Histoire des Israélites, Paris 1877. (La Bible, traduction nouvelle, ancien testament, première partie), ст. 163—172. (До стор. 8.)

RECEIVED
FEBRUARY 1902
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

